

Teksts: Viktors Mironovs, Rīgas tehniskās universitātes profesors

Būvtehnika, ko izmanto būvlaukuma sagatavošanai

Lai būvlaukumā varētu veikt celtniecības darbus, tam jābūt labi sagatavotam. Tādēļ sāk ar sagatavošanas darbiem. Tiek izgāzti celmi, laukumu vai noteiktas joslas attīrīta no krūmiem, aizvāc laukakmeņus, atkausē sasalušo grunti, pazemina gruntsūdeņu līmeni. Ja būvlaukumā paredzēts strādāt ar zemes racējiem, tad grunti pirms tam ir dina. Būvlaukuma sagatavošanas darbus veic ar mašīnām, kuras atkarībā no to pielietojuma iedala irdinātājos, atcelmotājos, atcelmotājos - savācējos, krūmgriežos, filtros vai sūkņos.

Grunts irdinātāji

Irdinātāji ir paredzēti grunts irdināšanai lielos laukumos vai joslās. Tos izmanto arī lielu akmeņu izņemšanai no grunts, vecu ceļa segumu vai sasalušas grunts uzlaušanai.

Patlaban tiek ražoti tikai uzkares irdinātāji, bet agrāk izgatavoto piekabināmo irdinātāju ražošana ir pārtraukta. Tas ir tādēļ, ka uzkares irdinātājiem ir daudz labāka manevrētspēja un zobu iegremdēšanai gruntī izmanto traktora smaguma spēku.

Irdinātāja iekārtu, kas sastāv no zobiem un uzkares rāmja, uzkarina uz traktora pakalējā tilta korpusa un rāmja trijos vai četros punktos. Moderno irdinātāju uzkares sistēmai ir paralelogramma forma, kas nodrošina nemainīgu griešanas leņķi neatkarīgi no dziļuma.

Atkarībā no irdinātāja veida un veicamo darbu specifikas irdinātājam var būt atšķirīgs zobu skaits, parasti tas ir no 1 līdz 5. Smagos darbos, piemēram, sasalušas grunts irdināšanai, parasti izmanto divzobu vai vienzobu irdinātājus.

Zobi var būt noņemami, līdz ar to iespējams regulēt to skaitu. Viendabīgas grunts irdināšanu var veikt ar pieczobu irdinātājiem. Zobi var būt taisni vai liekti. Tiem parasti ir noņemami uzgaļi.

Iedziļināšanas mehānismi ir hidrauliski, tas nodrošina traktora smaguma spēka pārvadi uz zobiem. Irdināšanas dziļums ir 0,4-1,0 m. Ir arī tādi irdinātāji, kas sasniedz 1,5 m irdināšanas dziļumu.

Lai labāk izmantotu gan irdinātāju, gan pašu traktoru, mašīnas priekšējā daļā parasti uzkarina buldozera vērstuvi. Vienlaikus tas nodrošina vienmērīgu spiedienu sadalījumu zem traktora kāpurķēdēm.

Grunts irdināšana tiek veikta, secīgi apstrādājot joslas gareniski vai šķērsām. Ja grunts ir ļoti smaga, irdināšanu veic abos virzienos. Pa vienu un to pašu joslu vienā virzienā nevajadzētu irdināt vairāk par divām reizēm, jo, pārbraucot vairākkārt, grunts zem zobiem sablīvējas, līdz ar to samazinās irdināšanas dziļums. Strādājot ļoti smagās gruntīs, dažu konstrukciju irdinātājus var izmantot uz stūmējtraktora, kas palielina kopējo traktora vilces spēku 1,5-1,8 reizes.

Vispazīstamākie ir firmas «Pitts» (ASV) irdinātāji uz 21-50 kW jaudas traktoriem, «Caterpillar tractor» (ASV) uz lieljaudas (400-580 kW) traktoriem un «Komatsu» (Japāna) uz ļoti jaudīgu traktoru bāzes (līdz 750 kW). Irdināšanas iekārtas, kas izmantojamas uz traktoriem ar jaudu līdz 200 kW, ražo arī itāļu firmas «Gimak», «Pedrinni and Balotta», «Bendini Frascaroli». Šādas irdinātājus ir lietderīgi izmantot šauros pilsētas apstākļos vai ceļu būvē, ja irdināšanas dziļums ir salīdzinoši mazs (līdz 1 m). Šādiem irdinātājiem ir ļoti liela darb-
spēja.